

захоплювалися М. Гоголь, Г. Нарбут, І. Репін [3]. Принагідно зазначимо, що у Сумському художньому музеї імені Н. Онацького зберігається силуетне зображення власноруч виконане Г. Нарбутом.

Варто наголосити, що від функціонального призначення і місця, яке займали витинанки в оформленні хатнього декору залежали розміри виробу. Найменші прикраси розміром до 4–5 см наклеювали на рами образів, трохи більші – 6–8 см ритмічно розташовували вздовж сволока, великими – (до 40 см) – букетами, вазонами, фігурами прикрашали стіни, піч, стелю, полицки [1].

Відтак, сімейне навчання засобами витинання охоплює як навчання, так і виховання дітей різних верств населення Північного Сходу України другої половини ХІХ – початку ХХ століття.

Список використаних джерел:

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво : навчальний посібник для студентів педагогічних інститутів. Львів : Світ, 1993. 272 с.
2. Антонович Є.А., Проців В.І., Свид О. П. Художні техніки в школі : навчально-методичний посібник для студентів художньо-графічних факультетів вищих навчальних закладів. Київ : ІЗМН, 1997. 312 с.
3. Романцов С.В. Витинанки : крок в минуле та сучасне : навчально-методичний посібник. Шостка : Сіверянщина, 2006. 80 с.
4. Романцов С.В. Народне мистецтво витинанки. Початкова школа. 2006. №4. С. 30–32.

ДИДАКТИЧНА СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

д-р. пед. наук, доцент, ст. наук. співр. Редько Валерій Григорович

*Інститут педагогіки НАПН України
Україна*

Початковий етап навчання іноземної мови надзвичайно важливий у всьому навчальному курсі. Відповідно до проекту Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» передбачається два цикли початкової освіти: 1) адаптаційно-ігровий (1–2 класи); 2) основний (3–4 класи) [1]. Така структура зумовлює вчителів до вибору особливих форм, методів і прийомів навчання учнів іншомовного спілкування. Так, у першому циклі перевага має надаватися ігровій діяльності та часу її виконання з урахуванням індивідуальних особливостей школярів; навчання іншомовного спілкування доцільно організовувати через діяльність із використанням ігрових методів; навчальна робота має вмотивовуватись і викликати зацікавленість учнів. Учитель має знати, що в початковій школі

відповідно до вікових особливостей дітей, про які йшлося вище, більшість видів комунікативної діяльності здійснюється на репродуктивному рівні, за зразком як орієнтовною основою виконання операцій і дій. Дітям цього віку ще майже недоступні самостійні продуктивні (творчі) види діяльності. Весь зміст навчальної діяльності повинен викликати в першокласників інтерес до іноземної мови. У другому циклі, ураховуючи потенційні можливості школярів та набутий ними навчальний досвід (міжпредметні зв'язки), основну увагу вчитель має спрямовувати на використання методів, які навчають учнів робити самостійний вибір способів засвоєння навчального змісту відповідно до власної траєкторії розвитку, зіставляти, систематизувати, узагальнювати, формулювати елементарні висновки, на елементарному рівні висловлювати оцінні судження, пов'язувати вивчене із практичним життям, дозволяють активніше долучати продуктивні види діяльності.

Об'єктом іншомовної навчальної роботи на початковому етапі навчання доцільно вважати комплексну мовленнєву діяльність, яка сприяє реалізації іншомовних комунікативних намірів учнів і здійснюється в чотирьох видах: говорінні, аудіюванні, читанні, письмі. У зв'язку з цим учителю доцільно так організувати комунікативно спрямоване навчання, щоб воно вмотивувало іншомовну діяльність учнів і спонукало їх до використання іноземної мови як засобу мовленнєвої взаємодії в різноманітних сферах життєдіяльності та забезпечувало б максимальне наближення навчальної роботи учнів за метою, формою і способами її виконання до реальних умов комунікації. Особливість такої технології зумовлює організацію навчання як певної моделі процесу іншомовного спілкування, в якому школярі виконують відповідні навчальні операції та дії, спрямовані на оволодіння механізмами мовлення [2, с. 28].

Відповідно до комунікативного підходу весь процес навчання варто розглядати як особливу діяльність учнів, яка є значущою для них і здійснюється в межах навчально-комунікативних ситуацій, котрі певною мірою моделюють реальні умови спілкування. Учителі мають здійснювати навчальну діяльність, пов'язану з мовою і мовленням, утім водночас організувати роботу, щоб учні засвоювали правила комунікативної поведінки, яких потрібно дотримуватися під час спілкування. Процес навчання доцільно організувати в різних режимах: у формі спілкування учнів між собою і з учителем відповідно до комунікативних завдань і виду діяльності, особистісно значущої для комунікації. Як вже зазначалося, оптимальним засобом спілкування є мовленнєва ситуація. Ситуативно зорієнтована особливість організації навчального процесу зумовлює потребу у визначенні соціально доцільних комунікативних намірів учнів, які їх спонукають до спілкування та сприяють розвитку їхнього соціально-комунікативного досвіду. Усе зазначене потребує від учителя створення особливих умов у формі іншомовного комунікативного середовища, в якому може відбуватися навчання мовленнєвої взаємодії з певними цілями, відповідними вербальними засобами й очікуваними результатами [3, с. 129]. Таке середовище сприятиме формуванню в учнів комунікативних умінь виконувати різноманітні мовленнєві дії. Визначальними для учнів 1–4 класів є такі вміння: *запитати, відповісти, перезапитати з метою уточнення отриманої інформації, надати інформацію, подякувати, вибачитись,*

пообіцяти щось зробити/виконати, висловити власне ставлення до предмета спілкування, заперечити, погодитись, висловити радість/занепокоєння/жаль із приводу чогось, про щось домовитись, оцінити необхідність щось зробити, розпочинати/завершувати/підтримувати комунікацію. Зазначені вміння є найтипівішими універсальними комунікативними діями, якими мають оволодіти учні початкової школи у процесі вивчення іноземних мов. Вони характерні для будь-якої теми та ситуації спілкування. Мовленнєві зразки, за допомогою яких виконується дія, мають бути автентичними та відповідати нормам і звичаям країни, мова якої вивчається. Такий підхід до конструювання змісту компетентісно орієнтованого навчання сприяє формуванню в учнів іншомовного комунікативного досвіду, який у майбутньому в разі потреби може вдосконалюватись і даватиме їм змогу адекватно почуватися в іншомовному соціальному середовищі [4, с. 178].

Учителю необхідно організовувати процес навчання в такий спосіб, щоб забезпечувати формування в учнів здатності до спілкування, спонукати їх не тільки до породження або сприймання мовленнєвого висловлення, але й досягати при цьому взаєморозуміння із співрозмовниками як у мовленнєвій, так і культурній сферах, якщо навіть деякі аспекти чужої культури не зовсім звичні нашому соціуму. Здібності до міжкультурної комунікації розпочинають формуватися вже у першому класі, коли учні знайомляться з незвичними для них іменами, назвами країн, міст, вулиць, коли вони споглядають малюнки та світлини міст, пейзажів, побутових речей, не характерних українській культурі. Отже, спілкування є засобом досягнення мети і засобом навчання та передбачає формування в учнів початкової школи комплексу вмінь, до яких насамперед варто віднести:

- уміння розпочинати, підтримувати і завершувати бесіду;
- уміння перезапитувати співрозмовника/співрозмовників із метою уточнення інформації;
- уміння дотримуватися норм мови, якою відбувається спілкування;
- уміння виконувати норми мовленнєвого етикету;
- уміння адекватно застосовувати в разі потреби невербальні засоби спілкування;
- уміння толерантно ставитися до співрозмовника/співрозмовників, навіть якщо не поділяєш його/їхню думку чи позитивно не сприймаєш особливостей його/їхньої поведінки, його/їхньої власної культури, як і культури країни, мова якої вивчається [5, с. 28].

Щоб навчити учнів нормативного мовлення, важлива роль відводиться вчителю. Цьому сприяють дидактично доцільно визначені знання, навички й уміння. Щоб уміти усвідомлено й відповідно до норм, прийнятих у мові, яка вивчається, застосовувати мовний матеріал, учні 1–4 класів повинні оволодіти такими знаннями:

- про значення мовної одиниці, що вивчається (у межах програмової тематики);
- про її формування, що сприяє становленню навичок самостійно створювати необхідну форму мовної одиниці (наприклад, форму множини

іменника чи прикметника або минулого чи майбутнього часу від неозначеної форми певного дієслова тощо) і вмінь її використовувати у спілкуванні на продуктивному рівні, породжуючи мовленнєві продукти в усній та письмовій формі, та на рецептивному рівні, ідентифікуючи мовні одиниці в письмових і аудіотекстах;

– про особливості (функції) використання мовної одиниці у спілкуванні: коли, за яких умов і яку форму мовної одиниці доцільно вживати відповідно до контексту або певної ситуації спілкування.

Список використаних джерел:

1. Нова Школа. *Проект для обговорення*. Міністерство освіти і науки України.
2. Концепція компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи: за наук. ред. В. Г. Редька. Київ, 2018. 36 с.
3. Редько В.Г. Освітнє іншомовне комунікативне середовище як засіб компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи. *Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2018 рік*. Київ, 2018. С. 129–131.
4. Редько В. Г. Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів початкової школи: лінгводидактичний аспект. *Проблеми сучасного підручника*. Київ, 2017. Вип. 18. С. 178–191.
5. Редько В. Г. Лінгводидактичні засади конструювання змісту компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*. Київ, 2017. № 2. С. 28–38.

ДІЯЛЬНІСТЬ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

канд. пед. наук, ст. наук. співр. Шевченко Світлана Миколаївна

*Інститут педагогіки НАПН України
Київ*

Після здобуття Україною незалежності розпочався новий етап розвитку українського суспільства. За роки незалежності в Україні створені правові основи державної національної політики, яка будується на принципах рівності соціальних, культурних прав і свобод усіх громадян, що знайшли відображення в Декларації прав національностей України (1991), Законах України «Про освіту» (1991, 2017), «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» (1991, 2004), «Про загальну середню освіту» (1999), «Про охорону дитинства» (2001), «Про освіту осіб, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (спеціальну освіту)» (2007), Конституції України (1996), Національної доктрини розвитку освіти (2002) та ін. Глибоке осмислення проблеми історії розвитку дітей із особливими потребами, які проживають на теренах України, зумовлене необхідністю